

GIOACCHINO ROSSINI (1792-1868)

PIERRE AUGUSTIN BEAUMARCHAIS (1732-1799)

- 1801 sündis Vincenzo Bellini
 1810 lavale tuli esimene Rossini ooper, "Abieluveksel"
 (*La Camiale di matrimonio*)
 1813 sündisid Giuseppe Verdi ja Richard Wagner, Rossinil esietendus kolm ooperit, nende seas "Tankred" ja "Itaallanna Alziiris".
 1814 esietendus Beethoveni ooper "Fidelio"
 1816, 20. veebruar esietendus Rossini "Sevilla habemeajaja"
 1816, 5. juuni suri Paisiello
 1817 esietendus Rossini "Tuhkatriinu"
 1821 Roomas esietendus Rossini ooper "Matilde di Shabran", mida juhatas nooruke Niccolò Paganini; esietendus Weberi ooper "Nõiakütt"
 1827 suri Ludvig van Beethoven
 1831 esietendus Bellini ooper "Norma"
 1832 esietendus Donizetti ooper "Armujook"
 1833 sündis Johannes Brahms
 1836 esietendus Meyerbeeri ooper "Hugenotid"
 1842 esietendus Verdi ooper "Nabucco"
 1843 esietendus Wagneri "Lendav Hollandlane"
 1850 esietendus Wagneri ooper "Lohengrin"
 1851 esietendus Verdi ooper "Rigoletto"
 1853 esietendus Verdi "Traviata"
 1859 esietendus Gounod' ooper "Faust"
 1858 sündis Giacomo Puccini
 1868 suri Rossini

"Sevilla habemeajaja" saamislugu

Ehk tundub uskumatuna, et "Sevilla habemeajaja" esietenduse ajal oli Rossini ainult 25-aastane ning see oli ta 16. ooper! Legendaarne on seegi, et noor Rossini kirjutas oma meistriteose 13 päevaga. Kuigi - kas just täpselt nii? Igatahes andis 26. detsembril 1815 Rooma Argentina-teatri direktor hertsog Cesarini Rossinile "Sevilla habemeajaja" libreto ning 5. veebruaril 1816 algasid ooperi proovid.

Veerand sajandit varem esietendunud "Sevilla habemeajaja" helilooja Paisiello oli veel elus ning see tegi noorukese Rossini ettevaatlikuks. Ta kirjutas vanale maestrole oma plaanist ning sai sellelt positiivse vastuse. Ettevaatusest pani Rossini siiski ooperile pealkirja "Almaviva", mille ta muutis "Sevilla habemeajajaks" alles pärast Paisiello surma 5. juunil 1816. Paisiello oli küll vähe hirmul, sest

Rossini ooper "Elisabeth, Inglise kuninganna" oli just edukalt etendunud. Kuid Paisiello ei eksinud - Rossini "Sevilla habemeajaja" esietendusele kogunes pigem vana kui noore maestro austajaskond, millest tulenes ka eclarvamustega suhtumine lavastusse.

20. veebruaril 1816 juhatas Rossini ise ooperi esietendust Roomas Teatro Argentina's. Lisaks muusikaalsusele ja heale söögiisule oli Rossini vanematelt pärinud ka erakordse huumorimeele. Tänu sellele magas ta hästi ka tol ööl vastu 21. veebruari 1816, millele oli eelnenud vilekoor tema uue ooperi aadressil. Mitte ainult Paisiello populaarsus polnud põhjus, miks Rossini "Sevilla habemeajaja" esietendus hiilgavalt läbi kukkus. Kui uskuda ajalooraamatuid (ja miks me ei peaks neid uskuma?) juhtus esietendusel (mille avamängu, mis polnudki kirjutatud sellele ooperile) saatis Paisiello pooldajate vilekoor) veel järgmist:

- Almaviva kavatiini meloodia aluseks oli võetud hispaania viis, mis itaalia publikule loomulikult ei meeldinud;

- Kitarr, millega Almaviva (kuulus tenor Garcia) end saatis, oli häälest ära. Kui laulja seda häälestama hakkas, katkes üks keel ja see asendati uuega. Aga temperamentne publik pidi niikaua ootama.

- Basilio tuli lavale, komistas, kukkus kõhuli, ja lõi nina veriseks.

- Lõpuks sattus lavale kass, kes saalist kostva kära tõttu "närvid kaotas" ja laval hullumeelselt edasi-tagasi jooksmas hakkas.

Teine etendus läks siiski menukalt. Huvitaval kombel polnud Rossini "Sevilla habemeajaja" esialgu ka Pariisis erilist menu. Vastuolusid oli ka esimese ingliskeelse lavastuse puhul New Yorgi *Park Theatre*'s. Tollessamas teatris esietendus "Sevilla" 29. novembril 1825.a. esmakordse itaaliakeelse lavastusena Ameerika mandril. 1818 lavastati "Sevilla" Londonis, *Covent Garden*'is.

Stendhal Rossinist *

Napoleon on surnud, kuid on veel üks inimene, kellest nüüd kõikjal kõneldakse: Moskvas ja Napolis, Londonis ja Viinis, Pariisis ja Kalkuttas.

Selle inimese kuulsus levib kõikjale, kuhu on jõudnud tsivilisatsioon, ometi pole ta veel kolmekümne kahe aastanegi.

Kui kuskil maailmas eksisteerib prantslase maitsele vastav inimene, siis on see Rossini - Voltaire muusikas.

Rossinile on ette heidetud muusikaliste mõtete vähest arendatust. See teeb välja sama, kui mõni ihnuskoi hakkaks rikkale ja õnnelikule inimesele ette heitma

kuldmündi kinkimist talutüdrukule, kes talle ulatas kimbu lilli. Kõigile pole antud mõista, et ka meeletusel on oma mõnu.

Rossini kirjutas kirju ainult emale. Ta võis alustada neid näiteks nii: *All' ornatissima signora Rossini, madre del celebre maestro, in Bologna!***

Säärasc karakteriga inimene juba on: osalt pilades, osalt tõemeeli ta suhtub ümbritsevasse kuulsusse täie endastmõistetavusega ja hoopiski ei tunne puudust akadeemilisest tagasihoidlikkusest. (See nimelt sunnib mind mõtlema, et Pariisis poleks helilooja käitumisel edu olnud.) Tal on usku oma kuulsusse ja ta ei näe põhjust, miks temasuguse inimese positsioon ei võiks olla võrdne diviisikomandöri või ministri omaga. Neile langes võidunumber auahnuse loteriil, talle aga looduse õnnemängus. See lause kuulub Rossinile endale. Kuulsin seda temalt 1819. aastal Roomas, kui helilooja oli kaua lasknud end oodata ühe kõrge aadliku külalistel.

Tõelised bufo-ooperid, millistele Lorenzi napoli murdes libretosid kirjutas, saavutasid oma õitsengu Paisiello, Cimarosa ja Fioravanti ajal. Oleks mõtetu otsida muusikateoseid, kus oleks enam vaimukust; endalgi tekib tahtmine osaleda nende dialoogides... Ainus, mis teil üle jääb, kuulates tõelist bufo-ooperit (kui te just pole loomult flegmaatik), on surra naerust või surra õnnest. Rossini kuulsus seis reb selles, et ta bufo-ooperi jumaliku tuie kandis üle metso-karakteriga ooperisse, nagu seda on näiteks "Sevilla habemeajaja" ja seria-ooperisse "Tankredi" laadis. Ärge arvake, et elurõõmus "Sevilla habemeajaja" on samuti bufo-ooper. Ei, oma lõbususelt on ta astme võrra tagasihoiutum.

Elades Bolognas, sai Rossini tellimusi ooperitele peaaegu et kõikide linnade teatritelt. See muutus omamoodi seaduseks. Ja Rossini kirjutaski oma neli-viis ooperit aastas. Ta reisis ühest Itaalia linnast teise, viibides igas neist kaks kuni kolm kuud. Kohalikud muusikasõbrad võtsid teda vastu, pidustasid, kiitsid taevani. Esimesed paar-kolm nädalat kulusidki bankettidele, kus ta muu hulgas tavatses avaldada nõrdimust libretistide rumaluse üle: Rossinil oli lisaks teravale mõistusele üpris tundlik kirjanduslik vaist... Siis jõudis kätte aeg, kus helilooja hakkas lõunaid ja muusikaõhtuid vältima ning pühendus truppi võimete tundmaõppimisele. Kuulates soliste, kes talle klaveri saatel esinesid, pidi maestro mõnigi kord loobuma huvitavatest lahendustest ainult seetõttu, et tenoril puudus vajalik kõrge noot või et primadonna võttis teatud üleminekunoodi mustalt... Lõpuks, nädalat kolm enne esietendust algas komponeerimine. Rossini tõusis hilja ja noote paberile pannes armastas vestelda ikka kohalviibivate sõprade-tuttavatega. Ööseti, jäädes lõpuks üksi, ta jõudis kiirustades, klaveri taha istumata, üles märkida uusi ideid ja lahendusi, et neid siis järgmisel päeval, jälle vestluse taustal tema enda ütlemist mööda "instumenteerida".

Kui Rossini saabus Rooma, oli teatri impressaariol parasjagu sekeldusi poliitsega, kes jättis viseerimata kõik libretod, põhjendusega, et nendes olla igasugu vihjeid. Kui rahvas on vaimukas ja lisaks veel rahulolematu, võib torkeid leida

ükstapuha milles. Kord halvas tujus olles pakkus Argentina-teatri impressario Rooma kubernerile tsenseerimiseks "Sevilla habemeajaja" võluva libreto, mis kord juba olnud Paisiello ooperi aiuseks. Kuberner, keda sellel päeval olid eriti väsitanud jutud kombekusest ja kõlblusest, andis oma nõusoleku. Rossini, kes oli piisavalt tark, et leida endas tagasihoidlikkust tõeliste teenete suhtes, saitis selles: pakkumisest ülimasse hämmingusse. Kirjutas otsesaid Paisellolle Napolisse. Eakas helilooja, keiles oli piisav annus gaskoonlikku eneseuhkust ja kes tundus tapvat kadedust Rossini "Elisabethi" edu puhul, leidis paavsti poliitsei poolt tehtud otsuse olevat ülimalt rõõmustava. Ta ilnselt lootis, et uus ooper kukub mürinal läbi.

"Sevilla habemeajaja" Rossini-variant valmis autorile omases tempos - 13 päevaga. Rooma publik leidis esietendusel ooperi olevat igava ja tunduvalt nõrgema Paisiello omast. Asjatult otsisid nad seal vanameistri kordumatut naiivsust graatsiat... Räägiti, et näiteks lihtsameelsest tütarlapsel Rosinast on saanud mingi südi naisterahvas. Nõrdinud II vaatuse banaalsusest, nõudis publik etenduse katkestamist.

Järgmisel päeval aga kiideti ooper taevani: tähendati, et kuigi Rossinil pole kõiki Paisiello väärtusi, puuduvat tema muusikal ometi vanema kolleegi suurim pahe - lõtvus. Rossini "Sevilla habemeajaja" avamängus aga leiti tookord vana, armunud ja armukadedada doktor Bartolo torinaid ja tema noorukese kasvandiku ohkeid...

Kui te lubate suud pidada, siis ma avaldan teile saladuse, et oma stiililt Rossini tuletab meelde pariislast: agarust ja tempokust on seal enam kui nalja. Ta pole ial kirglik, kuid selle-eest alati vaimukas, igav on ta harva, kuid ülev veelgi harvem.

* Stendhali raamat (või traktaat?) valmis 1824. aastal

** Kauneimale sinjoora Rossinile, kuulsale Bologna maestro emale!

Kunstnik Lars-Erik Lindén

on töötanud Rootsis, Örebro teatris alates 1967. aastast. On teinud üle 100 lavakujunduse, enamasti sõnateatris. On kujundanud sõnalavastusi ka Soomes ja Norras. Tema eriline lemmik on Henrik Ibsen, kelle näidendite lavaletoomisel on tegev olnud ka Ibseni sünnimaal. "Põnev on leida, kuidas kõlab Ibsen meie ajas," kommenteerib kunstnik ise. Klassikalist draamarepertuaatri, sealhulgas näiteks Shakespeare'i draamad "Macbeth" ja "Romeo ja Julia", on L.-E. Lindén üldse palju kujundanud. Kõrgelt hindab ta head teksti.

Muusikateatris peab väga oluliseks seda, et muusika annab lavastusele teise dimensiooni. Koostöös Georg Malviusega on valminud muusikalid "Mees la Manchast" ja "Kabaree" ning ooperid "Sevilla habemeajaja" Karistadis ja "Don Carlos" Göteborgis. Eestis töötab esmakordselt.

Kostüümikunstnik Mathias Clason

töötab samuti esmakordselt Eestis. Esimene "külalistöö" oli tal Oslos, kus ta 1991. aastal kujundas ooperi "Carmen" kostüümid. Koos Georg Malviuse ja Lars-Erik Lindéniga on töötanud selliste lavastuste juures nagu "Sevilla habemeajaja" Karlstadis, "Kabaree" ja "Romeo ja Julia". M. Clason on kujundanud kostüüme põhiliselt muusikalavastustele: "Viiuldaja katusel", Händeli "Julius Caesar" (Rootsi Kuninglik Ooper, lavastaja G. Malvius), Straussi "Arabella" (samas, lavastaja August Everding), "Võlulööd", "Hoffmanni lood" (Stockholmi *Folksoper*). Viimasel ajal on M. Clason teinud kaks täiskujundust, millest üks oli "Luikede järv" Malmös.

"Sevilla habemeajaja" Estonia Teatris

1922

Dirigent Artur Kapp, lavastaja Joseph Pirchann, dekoratsioonid Albert Vahtram
Osades: Krahv Almaviva - Georg Tuksam, doktor Bartolo - Karl Viitol, Rosina - Olga Mikk-Krull, Magda Päts-Jakobson, Basilio - Benno Hansen, Sergei Mermann, Berta - Susy Jakobson, Lea Kikas, Figaro - Alfred Sällik, Karl Ots.

1926

Dirigent Verner Nerep, Juhan Aavik, lavastaja Hanno Kompus, dekoratsioonid Aleksander Tuurand
Osades: Krahv Almaviva - Aleksander Viikholm, Aarne Viisimaa, doktor Bartolo - Karl Viitol, Rosina - Magda Päts-Jakobson, Ida Aav-Loo, Basilio - Nikolai Suursööt, Berta - Hella Teder, Figaro - Aleksander Arder, Artur Rinne.

1934

Dirigent Verner Nerep, lavastaja Hanno Kompus, dekoratsioonid Aleksander Tuurand
Osades: Krahv Almaviva - Aarne Viisimaa, doktor Bartolo - Karl Viitol, Rosina - Ida Aav-Loo, Basilio - Nikolai Suursööt, Berta - Hella Teder, Figaro - Artur Rinne.

1943

Dirigent - Priit Nigula, lavastaja - Eino Uuli, dekoratsioonid Voldemar Haas, kostüümid Natalia Mei
Osades: Krahv Almaviva - Aarne Viisimaa, Jaan Haabjärv, doktor Bartolo - Karl Viitol, Artur Rinne, Rosina - Ida Aav-Loo, Milvi Laid, Milli Rebane, Basilio - Ott Raukas, Jaan Villard, Teo Puks, Berta - Hella Teder, Niini Loona, Figaro - Andrei Christiansen, Vootele Veikat, Georg Taleš.

1948

Dirigent - Priit Nigula, lavastaja - Paul Mägi, dekoratsioonid A. Peek, kostüümid L. Klaus
Osades: Krahv Almaviva - Heino Otto, Enno Eesmaa, doktor Bartolo - Ott Raukas, Rosina - Veera Nelus, Milli Rebane, Basilio - Aaro Pärn, Berta - Madli Poola, Figaro - Tiit Kuusik, Vootele Veikat, Georg Taleš.

Lavastusala juhataja JAAN MIKKEL
Dekoratsiooniala juhataja KÜLLI ROOT
Kostüümide valmistamist juhendanud LIIS SOODE
Rekvisiidiala juhataja KARIN LINDMAA
Jumestus ANNE KASTEHEIN ja TIUU LUHT
Heliala juhataja UNO TORMET
Valgustusala juhataja PAAVO PUŠKIN
Valgus MALDAR MIKK KUUSK
Pealavameister HEINO LILLIPUU

Kava koostanud MARE PÕLDMÄE
Kanel MATHIAS CLASONI kostüümikavand

Etenduses teeb kaasa eesel, mille eest täname Tallinna Loomaaeda

Etendust toetab Rootsi Instituut

Estonia Teatrit toetavad

FINNFUND (*Finnish Fund for Industrial Cooperation Ltd.*)

ESTONIAN AIR